

- 1) Je množina W podprostor v $\mathbb{R}^3$?
- a) $W = \{[2k+l, k-l, 3k+l]; k, l \in \mathbb{R}\}$
- b) $W = \{[1, 2r, 3r]; r \in \mathbb{R}\}$

Řešení

a) pro všechny $u, v \in W, a \in \mathbb{R}$ musí platit

- $u+v \in W$

$$u = (2s+t, s-t, 3s+t), v = (2r+p, r-p, 3r+p)$$

$$u+v = (2s+2r+t+p, s+r-t-p, 3s+3r+t+p)$$

$$= (2(s+r)+(t+p), (s+r)-(t+p), 3(s+r)+(t+p)) \text{ když } s+r = k, t+p = l, u+v = (2k+l, k-l, 3k+l) \in W$$

- $a \cdot u \in W$

$$u = (2s+t, s-t, 3s+t)$$

$$a \cdot u = (a(2s+t), a(s-t), a(3s+t)) = (2as+at, as-at, 3as+at) \text{ když } as = k, at = l$$

$$a \cdot u = (2k+l, k-l, 3k+l)$$

W je vektorový podprostor

b) tato množina neobsahuje nulový vektor $[0,0,0]$ – tzn. hned můžeme říci, že to není podprostor

2) Urči lineární obal

a) vektorů $(1,0,-1), (-2,1,1), (1,2,3), (3,-2,1)$

$$[\text{Span} \left\langle \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ -1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -2 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{pmatrix} \right\rangle]$$

b) matic $\begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 4 & 5 & 6 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 & 1 & 2 \\ 3 & 4 & 5 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -2 & 0 & 2 \\ 1 & 1 & 1 \end{pmatrix}$

3) Urči obraz a řádkový prostor matice $\begin{pmatrix} 1 & 3 & -1 \\ 2 & 0 & 1 \\ -1 & 3 & -2 \end{pmatrix}$

4) Urči jádro matice

a) $\begin{pmatrix} 1 & 2 & -3 & 4 \\ 2 & 1 & 3 & 2 \\ 3 & 3 & -1 & 6 \end{pmatrix}$

$$[\text{Span} \left\langle \begin{pmatrix} 0 \\ -2 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \right\rangle]$$

b) $\begin{pmatrix} 1 & 2 & -3 & 4 \\ 2 & 1 & 3 & 2 \\ 3 & 3 & 0 & 6 \end{pmatrix}$

$$[\text{Span} \left\langle \begin{pmatrix} -3 \\ 3 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 0 \\ -2 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \right\rangle]$$

5) Jedná se o bázi $\mathbb{R}^4$? Pokud ne, tak přidejte vektory tak, aby to báze byla.

a) $\{(-3,2,0,4), (1,5,6,4), (1,1,1,1)\}$ [přidáme $(0,0,1,0), (0,0,0,1)$]

b) $\{(-1,1,0,0), (2,-3,1,0), (0,-1,1,0), (0,0,-1,1)\}$ [přidáme $(0,0,0,1)$]

BÁZE prostoru $\mathbb{R}^n$
= n lineárně nezávislých vektorů

6) Jedná se o bázi $\mathbb{R}^3$?

a) $(1,2,3), (-1,0,2), (0,2,-1)$

[ano]

b) $(1,2,3), (3,0,-1), (-2,2,4)$

[ne, je třeba přidat $(0,0,1)$]

7) Najděte souřadnice vektoru v v bázi w vektorového prostoru V:

a) $v = (2,1,1), w = \{(2,7,3), (3,9,4), (1,5,3)\}$

$[-5; 4; 0]_w$

b) $v = (-4,8,0), w = \{(1,2,3), (3,-2,1), (-2,0,0)\}$

$[<1; -3; -2>_w]$

8) Lze z vektorů $(0,3,-1), (1,1,1), (2,-2,1), (0,1,0)$ vybrat bázi $\mathbb{R}^3$? [ano, např.: $(0,3,-1), (1,1,1), (0,1,0)$]

- 9) Určete matici přechodu od báze u k bázi v , $u = \{(3,1),(4,1)\}$, $v = \{(1,2),(1,1)\}$

Řešení:

$$U = \begin{pmatrix} 3 & 4 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}, V = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 2 & 1 \end{pmatrix}, V^{-1} = \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 2 & -1 \end{pmatrix}$$

$$T = V^{-1} \cdot U = \begin{pmatrix} -2 & -3 \\ 5 & 7 \end{pmatrix}$$

T je matice přechodu od báze u k bázi v

Využijeme to např. když máme vektor $(2,1)$ ve standardní bázi $e = \{(1,0),(0,1)\}$

V bázi u jsou souřadnice vektoru: $(2,-1)_u$ (protože $2 \cdot (3,1) - 1 \cdot (4,1) = (2,1)$)

A nyní chceme vektor $(2,-1)_u$ převést do báze v :

$T \cdot (\text{vektor})_u = (\text{vektor})_v$

$$\begin{pmatrix} -2 & -3 \\ 5 & 7 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 2 \\ -1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -1 \\ 3 \end{pmatrix}$$

$(2,-1)_u = (-1,3)_v$

(pro kontrolu, když převedeme vektor $(-1,3)_v$ do stand. báze $= -1 \cdot (1,2) + 3 \cdot (1,1) = (2,1)$)

T = MATICE PŘECHODU OD
 $U \rightarrow V$
 $T = V^{-1} * U$
 $T * (\text{souřadnice vektoru } v \text{ v bázi } u)$
 $= (\text{souřadnice vektoru } v \text{ v bázi } v)$

- 10) Najděte matici přechodu od báze M k bázi N

$M = \{(2,1,3), (-3,1,-2), (5,-2,4)\}$, $N = \{(3,1,0), (1,1,0), (0,3,1)\}$

$$\begin{bmatrix} 5 & -5 & \frac{19}{2} \\ -13 & 12 & -\frac{47}{2} \\ 3 & -2 & 4 \end{bmatrix}$$

- 11) Pomocí matice přechodu najděte souřadnice vektoru u v bázi N , pokud znáte:

$M = \{(2,1,3), (-3,1,-2), (5,-2,4)\}$

$N = \{(-2,0,1), (-1,1,1), (1,-2,0)\}$

$\{u\}_M = (0,2,-1)$

$$u = \begin{bmatrix} \frac{26}{3} & -\frac{50}{3} & -\frac{31}{3} \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} -\frac{8}{3} & \frac{7}{3} & -4 \\ \frac{17}{3} & -\frac{13}{3} & 8 \\ \frac{7}{3} & -\frac{8}{3} & 5 \end{bmatrix}$$

- 12) Najděte matici přechodu ve vektorovém prostoru P_2 (tzn. polynomy největšího stupně 2) od báze M k bázi N .

$M = \{x^2+3, x-1, 3\}$

$N = \{x^2+x, x^2+1, x+1\}$

$$\begin{bmatrix} -1 & 1 & -\frac{3}{2} \\ 2 & -1 & \frac{3}{2} \\ 1 & 0 & \frac{3}{2} \end{bmatrix}$$

- 13) Najděte matici přechodu od báze M k bázi N (ve vektorovém prostoru všech matic 2×2 nad tělesem reálných čísel)

$M = \{A_1, A_2, A_3, A_4\}$

$N = \{B_1, B_2, B_3, B_4\}$

$$A_1 = \begin{pmatrix} -1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, A_2 = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, A_3 = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 1 & 0 \end{pmatrix}, A_4 = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

$$B_1 = \begin{pmatrix} -2 & 4 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, B_2 = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}, B_3 = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 3 & 0 \end{pmatrix}, B_4 = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & -1 \end{pmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} \frac{1}{3} & 0 & 0 & 0 \\ -\frac{1}{3} & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{1}{3} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 \end{bmatrix}$$

Euklidovský prostor

Vektorový prostor se skalárním součinem $u \cdot v = u_1 v_1 + \dots + u_n v_n$ je euklidovský prostor.

Je zde definována délka vektoru a úhel mezi vektory.

Ortogonalní vektory = jsou na sebe kolmé $u \cdot v = 0$

Ortogonalní doplněk k Y v $R^n =$ množina všech vektorů, které jsou kolmé na všechny vektory v Y
př.: $V = \text{Span}\langle(0,1,0), (0,0,1)\rangle$

1) Jsou následující podprostory R^4 kolmé?

$$U = \text{Span}\langle(1,2,3,0), (1,-1,0,0)\rangle$$

$$V = \text{Span}\langle(2,2,-2,5)\rangle$$

Řešení:

musí být na sebe kolmé vektory báze

$$(1,2,3,0) \cdot (2,2,-2,5) = 2+4-6 = 0$$

$$(1,-1,0,0) \cdot (2,2,-2,5) = 2-2 = 0$$

Tzn. jsou na sebe kolmé

2) Určete ortogonální doplněk $V = \text{Span}\langle(1,0,2), (1,-1,2)\rangle$

3) Určete ortogonální doplněk $X = \text{Span}\langle(1,-1,1,0,0), (1,0,1,0,1), (1,1,0,-1,1)\rangle$

$$[\text{Span}\langle(1,0,-1,1,0), (0,-1,-1,0,1)\rangle]$$

Fundamentální podprostory matice

opět určujeme jádro, řádkový prostor, sloupcový prostor

4) Určete $\text{Ker } A$, $\text{Im } A$, $\text{Ker } A^T$, $\text{Im } A^T$

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & -3 & 4 \\ 2 & 1 & 2 & 2 \\ 3 & 3 & -1 & 6 \end{pmatrix}$$

(řešení ve skriptech, str. 104)

5) Určete $\text{Ker } A$, $\text{Im } A$, $R(A)$

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & -1 & 2 \\ -1 & 0 & 1 & 3 \\ 1 & 2 & 0 & 4 \end{pmatrix} \quad [\text{Ker } A = \text{Span}\langle \begin{pmatrix} 6 \\ -5 \\ 3 \\ 1 \end{pmatrix} \rangle, \text{Im } A = \text{Span}\langle \begin{pmatrix} 1 \\ -1 \\ 1 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 2 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -1 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix} \rangle,$$
$$R(A) = \text{Span}\langle(1,1,-1,2), (-1,0,1,3), (1,2,0,4)\rangle]$$

Obecné vektorové prostory se skalárním součinem

Zobrazení $V \times V$ do R nazýváme skalární součin na V , pokud má následující vlastnosti:

a) pozitivní definitnost

$$\langle u, u \rangle > 0$$

$$\langle u, u \rangle = 0 \text{ právě když } u = 0$$

b) symetrie

$$\langle u, v \rangle = \langle v, u \rangle$$

c) linearita

$$\langle au + bv, w \rangle = a\langle u, w \rangle + b\langle v, w \rangle$$

Skalární součin definuje normu (délku) vektoru $|u| = \sqrt{\langle u, u \rangle}$

Euklidovská norma $|u|_2 = \sqrt{\langle u, u \rangle} = \sqrt{u_1^2 + \dots + u_n^2}$

Frobeniova norma $|A|_F = \sqrt{s}$, s = součet druhých mocnin všech prvků v matici

Problém nejmenších čtverců

- používá se pro nalezení interpolačního polnomu (lineární, kvadratický, ... atd.)
- máme určité hodnoty, naměřená data a chceme k tomu odpovídající rovnici
- systém nemá řešení, my hledáme x jehož hodnota Ax je co nejbliže b

$$A^T Ax = A^T b$$

1) Najděte přibližné řešení soustavy

$$\begin{aligned}x_1 + x_2 &= 1 \\x_1 - 2x_2 &= 2 \\3x_1 + x_2 &= -1 \\2x_1 - x_2 &= 2\end{aligned}$$

Řešení:

kdybychom se snažili soustavu vyřešit ... jako dříve, zjistíme, že nemá řešení
my chceme přibližné řešení, proto použijeme vzorec

$$A^T Ax = A^T b$$

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & -2 \\ 3 & 1 \\ 2 & -1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ -1 \\ 2 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & 3 & 2 \\ 1 & -2 & 1 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & -2 \\ 3 & 1 \\ 2 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 3 & 2 \\ 1 & -2 & 1 & -1 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ -1 \\ 2 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 15 & 0 \\ 0 & 7 \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 4 \\ -6 \end{pmatrix}$$

$$x_1 = \frac{4}{15}$$

$$x_2 = -\frac{6}{7}$$

Lineární aproximace – metoda se nazývá lineární regrese, snažíme se vytvořit podle zadaných dat lineární funkci, neboli přímku procházející danými body, $y = kx + q$, hledáme k, q

Kvadratická aproximace – nyní chceme daty proložit parabolou, $y = ax^2 + bx + c$, hledáme a, b, c

2) Určete regresní přímku udávající závislost výšky na věku dítěte

výška (cm)	50	53	57	65
věk (měsíců)	0	1	3	6

Řešení:

Hledáme fci $y = kx + q$, tzn. q a k

y = výška (závislost výšky), x = věk

$$A = \begin{pmatrix} 0 & 1 \\ 1 & 1 \\ 3 & 1 \\ 6 & 1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 50 \\ 53 \\ 57 \\ 65 \end{pmatrix}$$

dosadíme do vzorce $A^T Ax = A^T b$ a po úpravách získáme:

$$\begin{pmatrix} 46 & 10 \\ 10 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} k \\ q \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 614 \\ 225 \end{pmatrix}$$

dopočítáme buď přes inverzní matici nebo přes eliminaci

$$k = 2,45$$

$$q = 50,12$$

tedy hledaná rovnice je $y = 2,45x + 50,12$

(čím více budeme mít dat, tím více bude rovnice přesná)

3) Pomocí nejmenších čtverců určete kvadratickou aproximaci dat:

[0,1], [1,6], [2,21], [3,45]

[Návod: tzn. máme zadány dvojice bodů $[x,y]$ a máme určit rovnici $y = ax^2 + bx + c$, postupujeme jako v předchozím příkladě, pouze za x tentokrát dosazujeme vektor (a,b,c)]

$$A = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \\ 4 & 2 & 1 \\ 9 & 3 & 1 \end{pmatrix}, b = \begin{pmatrix} 1 \\ 6 \\ 21 \\ 45 \end{pmatrix}$$

... hledaná funkce bude mít tvar: $y = 4,75x^2 + 0,45x + 0,95$

ortogonální množina vektorů = každý vektor z množiny je kolmý na zbývající vektory z této množiny

ortonormální množina vektorů = je ortogonální a navíc velikost každého vektoru je rovna jedné

ortogonální matice : $A^T = A^{-1}$ (neboli její sloupce tvoří ortonormální množinu)

4) Určete zda množina $M = \{(1,1,1), (-1,1,0), (-1,-1,2)\}$ je ortogonální nebo ortonormální. (nebo nemusí být ani jedno)

[všechny vektory jsou navzájem kolmé, ale velikost všech není rovna jedné, proto je množina ortogonální]

5) Rozhodněte, zda je matice ortogonální: $A = \begin{pmatrix} \frac{\sqrt{2}}{2} & -\frac{\sqrt{2}}{2} \\ \frac{2}{\sqrt{2}} & \frac{2}{\sqrt{2}} \end{pmatrix}$

[zjistíme, jestli platí $A^T = A^{-1}$, ano platí, takže je ortogonální]

6) Rozhodněte, zda je matice ortogonální: $A = \begin{pmatrix} \frac{1}{\sqrt{3}} & -\frac{1}{\sqrt{2}} & -\frac{1}{\sqrt{6}} \\ \frac{1}{\sqrt{3}} & \frac{1}{\sqrt{2}} & -\frac{1}{\sqrt{6}} \\ \frac{1}{\sqrt{3}} & 0 & \frac{2}{\sqrt{6}} \end{pmatrix}$

[je ortogonální]

Projekce vektoru na podprostor

Určíme **ortonormální** bázi podprostoru a potom projekce p :

$$\mathbf{p} = \langle \mathbf{v}_1, \mathbf{u}_1 \rangle \cdot \mathbf{u}_1 + \langle \mathbf{v}_2, \mathbf{u}_2 \rangle \cdot \mathbf{u}_2 + \dots \text{ atd}$$

vzdálenost vektoru $\mathbf{u}$ od podprostoru W = vzdálenost vektoru $\mathbf{u}$ od jeho projekce = $v(\mathbf{u}, W) = |\mathbf{u} - \mathbf{p}|$

úhel α mezi vektorem $\mathbf{u}$ a podprostorem W určíme: $\cos \alpha = \frac{|\mathbf{p}|}{|\mathbf{u}|}$

GramSchmidtův proces – pomocí něj nalezneme ortonormální bázi

$$\mathbf{p}_k = \frac{\langle \mathbf{u}_{k+1}, \mathbf{v}_1 \rangle}{\langle \mathbf{v}_1, \mathbf{v}_1 \rangle} \cdot \mathbf{v}_1 + \dots + \frac{\langle \mathbf{u}_{k+1}, \mathbf{v}_k \rangle}{\langle \mathbf{v}_k, \mathbf{v}_k \rangle} \cdot \mathbf{v}_k.$$

$$\mathbf{v}_1 = \mathbf{u}_1$$

$$\boxed{\mathbf{v}_{k+1} := \mathbf{u}_{k+1} - \mathbf{p}_k} = \mathbf{u}_{k+1} - \frac{\langle \mathbf{u}_{k+1}, \mathbf{v}_1 \rangle}{\langle \mathbf{v}_1, \mathbf{v}_1 \rangle} \cdot \mathbf{v}_1 - \dots - \frac{\langle \mathbf{u}_{k+1}, \mathbf{v}_k \rangle}{\langle \mathbf{v}_k, \mathbf{v}_k \rangle} \cdot \mathbf{v}_k$$

$$\mathbf{w}_1 := \frac{1}{\|\mathbf{v}_1\|} \cdot \mathbf{v}_1, \dots, \mathbf{w}_n := \frac{1}{\|\mathbf{v}_n\|} \cdot \mathbf{v}_n.$$

1) Převed'te tuto bázi $\{(0,1,1), (1,0,1), (1,1,0)\}$ na ortonormální bázi prostoru $\mathbb{R}^3$.

Řešení:

$$\mathbf{v}_1 = \mathbf{u}_1 = (0,1,1)$$

$$\mathbf{v}_2 = \mathbf{u}_2 - p_1 = (1,0,1) - \frac{\langle \mathbf{u}_2, \mathbf{v}_1 \rangle}{\langle \mathbf{v}_1, \mathbf{v}_1 \rangle} \mathbf{v}_1 = (1,0,1) - \frac{\langle (1,0,1), (0,1,1) \rangle}{\langle (0,1,1), (0,1,1) \rangle} (0,1,1) = (1,0,1) - \frac{1}{2} (0,1,1) = (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2})$$

$$\mathbf{v}_3 = \mathbf{u}_3 - p_2 = (1,1,0) - \frac{\langle \mathbf{u}_3, \mathbf{v}_1 \rangle}{\langle \mathbf{v}_1, \mathbf{v}_1 \rangle} \mathbf{v}_1 - \frac{\langle \mathbf{u}_3, \mathbf{v}_2 \rangle}{\langle \mathbf{v}_2, \mathbf{v}_2 \rangle} \mathbf{v}_2 = (1,1,0) - \frac{\langle (1,1,0), (0,1,1) \rangle}{\langle (0,1,1), (0,1,1) \rangle} (0,1,1) - \frac{\langle (1,1,0), (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}) \rangle}{\langle (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}), (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}) \rangle} (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}) =$$

$$(1,1,0) - \frac{1}{2} (0,1,1) - \frac{1}{3} (1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2}) = (\frac{2}{3}, \frac{2}{3}, -\frac{2}{3})$$

a ještě provedeme normalizaci ($\mathbf{w}$)

$$\mathbf{w}_1 = \frac{(0,1,1)}{\sqrt{0+1+1}} = (0, \frac{1}{\sqrt{2}}, \frac{1}{\sqrt{2}})$$

$$\mathbf{w}_2 = \frac{(1, -\frac{1}{2}, \frac{1}{2})}{\sqrt{1 + \frac{1}{4} + \frac{1}{4}}} = \left(\sqrt{\frac{2}{3}}, -\sqrt{\frac{1}{6}}, \sqrt{\frac{1}{6}} \right)$$

$$\mathbf{w}_3 = \frac{(\frac{2}{3}, \frac{2}{3}, -\frac{2}{3})}{\sqrt{\frac{4}{9} + \frac{4}{9} + \frac{4}{9}}} = \left(\frac{\sqrt{3}}{3}, \frac{\sqrt{3}}{3}, -\frac{\sqrt{3}}{3} \right)$$

a hledaná ortonormální báze je ($\mathbf{w}_1, \mathbf{w}_2, \mathbf{w}_3$)

- 2) Najděte kolmou projekci vektoru $v = (1,2,3)$ na podprostor $W = \text{Span} \langle (1,0,0), (0,1,0) \rangle$

Řešení:

Protože podprostor W je již zadán ortonormální bází (to si ověřte),
použijeme rovnou vzorec

$$p = \langle v, u_1 \rangle \cdot u_1 + \langle v, u_2 \rangle \cdot u_2 = \langle (1,2,3), (1,0,0) \rangle \cdot (1,0,0) + \langle (1,2,3), (0,1,0) \rangle \cdot (0,1,0) = (1,2,0)$$

- 3) Určete projekci vektoru x na podprostor W :

$$x = (2, -2, 3)$$

$$W = \text{Span} \langle (1,1,-1), (2,-1,0) \rangle$$

$$[(3/2, -3, 3/2)]$$

- 4) Určete kolmý průmět vektoru $u = (0,0,7)$ na podprostor W generovaný vektory $(1,2,1)$, $(-2,1,1)$. Dále určete vzdálenost vektoru u od podprostoru W a také úhel mezi vektorem a podprostorem W .

$$[p=(-1,3,2), \text{ vzdálenost} = \sqrt{35}, \text{ úhel: } \cos \alpha = \sqrt{\frac{2}{7}}]$$

Vlastní hodnoty a vlastní vektory

vlastní číslo matice A se značí λ a je to takové číslo, pro které existuje alespoň jeden vektor u tak, že platí: $A \cdot u = \lambda \cdot u$

vektor u se nazývá **vlastní vektor** matice A příslušející číslu λ

Pro různé čísla λ jsou vektory lineárně nezávislé.

Pro jedno λ vyjít více vektorů, potom se množina těchto vektorů označuje jako $\text{Eigen}(\lambda)$ (=Span<dané vektory>).

Matice A je singularní, když existuje alespoň jedno číslo λ rovno nule.

Pokud žádné číslo λ není rovno nule, potom je matice regulární.

Když je matice A regulární a má vlastní číslo λ , potom inverzní matice k matici A má vlastní číslo $1/\lambda$.

Matice A a transponovaná matice k matici A mají stejné vlastní hodnoty.

1) Názorně:

$$A = \begin{pmatrix} -3 & 2 \\ -5 & 4 \end{pmatrix}$$

$$\lambda_1 = -1, u = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$\lambda_2 = 2, v = \begin{pmatrix} 2 \\ 5 \end{pmatrix}$$

vlastnímu číslu -1 přísluší vektor u , tzn. zkusíme vypočítat $A \cdot u = \lambda \cdot u$ (a to same pro vl. č. 2, k němu přísluší vektor v)

Vlastní čísla vypočítáme z **charakteristické rovnice**: $|A - \lambda I| = 0$

dále platí:

$$\det A = \lambda_1 \cdot \lambda_2 \cdot \dots \cdot \lambda_n$$
$$\text{tr } A = \lambda_1 + \lambda_2 + \dots + \lambda_n \text{ (stopa, tj. součet prvků na hlavní diagonále)}$$

Algebraická násobnost čísla λ = násobnost λ jako kořene charakteristické rovnice

Geometrická násobnost čísla λ = $\dim(\text{Eigen}(\lambda))$

2) Najděte vlastní čísla a vektory matice A . Určete determinant matice, stopu matice a násobnosti vlastních čísel.

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -1 & 1 \\ 1 & 1 & -1 \\ 0 & -1 & 2 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 1 & -1 & -1 \\ 1 & 1 & 0 \\ 3 & 0 & 1 \end{pmatrix},$$

3) Najděte vlastní čísla a vektory daných matic: $A = \begin{pmatrix} 1 & 5 \\ 0 & 2 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 1 & -2 & 1 \\ 1 & -3 & 2 \end{pmatrix}, C = \begin{pmatrix} 1 & -1 \\ 10 & 3 \end{pmatrix}$

$$\left[\begin{array}{l} A : \lambda_1 = 1, \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \lambda_2 = 2, \begin{pmatrix} 5 \\ 1 \end{pmatrix}; B : \lambda_1 = 0, \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 1 \end{pmatrix}, \lambda_{2,3} = 1, \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \\ 0 \end{pmatrix}, \begin{pmatrix} -1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix} \\ C : \lambda_1 = 2 + 3i, \begin{pmatrix} 1 \\ -1 - 3i \end{pmatrix}, \lambda_2 = 2 - 3i, \begin{pmatrix} 1 \\ -1 + 3i \end{pmatrix} \end{array} \right]$$

Diagonalizovatelná matice = čtvercová matice A řádu n , pro kterou existuje diagonální matice D a regulární matice P tak, že platí: $A = P \cdot D \cdot P^{-1}$ (neboli $D = P^{-1} \cdot A \cdot P$)

Nalezení matice D a P se nazývá diagonalizace A . (to lze pokud má matice n vlastních vektorů)

Matice P se skládá z lineárně nezávislých vlastních vektorů matice A a matice D je diagonální a na diagonále jsou vlastní čísla matice A .

4) Nalezněte diagonalizaci matice $A = \begin{pmatrix} 5 & 2 & -3 \\ 4 & 5 & -4 \\ 6 & 4 & -4 \end{pmatrix}$

Řešení:

Najdeme vlastní čísla a vlastní vektory matice A .

$$\lambda_1 = 1, \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \\ 2 \end{pmatrix}, \lambda_2 = 2, \begin{pmatrix} 1 \\ 0 \\ 1 \end{pmatrix}, \lambda_3 = 3, \begin{pmatrix} 1 \\ 2 \\ 2 \end{pmatrix} \Rightarrow D = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 3 \end{pmatrix}, P = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 2 \\ 2 & 1 & 2 \end{pmatrix}$$

Do matice D – na úhlopříčku poskládáme vlastní čísla.

Do matice P vložíme vlastní vektory ve stejném pořadí jako vlastní čísla.

5) Nalezněte diagonalizaci matice $A = \begin{pmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 1 & -2 & 1 \\ 1 & -3 & 2 \end{pmatrix}$ $\left[D = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}, P = \begin{pmatrix} 1 & -1 & 3 \\ 1 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 0 \end{pmatrix} \right]$

6) Pomocí diagonalizace matice A určete A^{50} . $A = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 3 & 2 \end{pmatrix}$ $\left[A^{50} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3 + 3 \cdot 2^{50} & 2^{50} \end{pmatrix} \right]$

Cayley-Hamiltonova věta:

Každá matice A je kořenem svého charakteristického polynomu.

7) Pomocí Cayle-Hamiltonovy věty vypočtete A^2 . $A = \begin{pmatrix} 1 & -2 \\ 3 & 5 \end{pmatrix}$

Řešení:

Zjistíme si charakteristický polynom. (do charakt. rovnice dosadíme matici A , vyjádříme si A^2 a vypočítáme)

$$\lambda^2 - 6\lambda + 11$$

$$A^2 - 6A + 11 = 0$$

$$A^2 = 6A - 11 = \begin{pmatrix} -5 & -12 \\ 18 & 19 \end{pmatrix}$$

8) Pomocí Cayle-Hamiltonovy věty vypočtete A^3 . $A = \begin{pmatrix} 4 & -2 & 1 \\ 2 & 0 & 1 \\ 2 & -2 & 3 \end{pmatrix}$ $A^3 = \begin{pmatrix} 46 & -38 & 19 \\ 38 & -30 & 19 \\ 38 & -38 & 27 \end{pmatrix}$

U symetrických matic A ještě určujeme TYP, tzn. jestli je:

pozitivně definitní – všechna vlastní čísla jsou kladná

pozitivně semidefinitní – všechna vlastní čísla jsou kladná nebo nula

negativně definitní – všechna vlastní čísla jsou záporná

negativně semidefinitní – všechna vlastní čísla jsou záporná nebo nula

9) Určete typ symetrických matic: $A = \begin{pmatrix} 2 & 1 \\ 1 & 2 \end{pmatrix}, B = \begin{pmatrix} -2 & 1 \\ 1 & -2 \end{pmatrix}, C = \begin{pmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 1 \end{pmatrix}, D = \begin{pmatrix} -1 & -1 \\ -1 & -1 \end{pmatrix}$

[A poz.def., B neg. def., C poz.semi., D neg. semi]